לא יטייל אדם. בשבת לו ביו"ט סמוך לתשיכה עד פתח מדינה כדי להתקרב למרחץ להיות מזומן ליכנס כשתתשך מיד אלמא אף על גב דהילוך גרידא עביד ולא אמר מידי אסור וגבי עירוב מי בדיבורא הוה אסור משום הכנה בשתיקותא נמי הוה אסור: מוכחא מילתא. דמלי בעי בשדהו אם לא לידע מה היא צריכה ורחמנא אמר ממנוהו חפץך וגו' (ישעיה נח) וכן בפתח המדינה אבל חוץ לעיר עד התחום לא מוכחא מילתא דלערובי לצורך מתר קאזיל ולא מסקי אינשי דלעתייהו אלא מי צורבא מרבנן הוא אמרינן שמעתא משכחתיה שמהריר בה ואין דעתו עליו: חמרא אירכם ליה. ואזיל לעיוני דאפילו בשבת מותר להשיבו מתוך התחום לביתו אבל מידי דאסיר ליה למיעבד בשבת אסיר ליה לזמוני נפשיה לההוא מידי: עירב בפת בראשון. ונאכל עירובו מערב ברגליו בשני: שאין מערבין בתחילה בפת. מי"ט לשבת משום הכנה דקרי ליה השתא שם עירוב: דיקא נמי. דבאותה פת דקרא עליה שם מאתמול והשתא קא שתיק אבל לא בפת אחרת דבעי למיקרי שם עירוב השתא: ורבנן. אמרי ורבה בר מתנה לעיל אהכנה דרבה ולא ילפי מהא מתני' דדיקא כוותיה דמשמע בפת אחרת לא אלמא הכנה היא: אמרי לך. דילמא מתני' עלה טובה קמ"ל הא דקתני נוטלו וכא לו שלא יאבד ויפסיד פתו ויטרח באחרת ולעולם אי בעי מערב באחרת ודקתני אין עירוב לשני בקנייה קמייתא קאמר אי לא הדר מערב: מתני' שמא תתעבר. בגולה קמיירי שמא יעשו ב"ד הגדול אלול מעובר ויהיו שני ימים טובים והוא צריך לילך בראשון לבד אחד ובשני לבד אחר: מערב שני עירובין. ומניחן בעי"ט זה לכאן וזה לכאן ואומר כו' כדלעיל: ולא הודו לו חכמים. דקסברי קדושה אחת הן: מתנה אדם על הבלבלה. של טבל בי"ט ראשון של ר"ה ואומר אם היום חול מהא זו תרומה על אלו ואם היום קדש אין בדברי כולם דאין מגמיהן תרומה בי"ט דשבות דרבנן היא במסכת בילה [ד] ולמחר אומר אם אתמול קדש והיום חול מהא זו שאמרתי אתמול תרומה על אלו ואם היום קדש ואתמול חול כבר היא תרומה מאתמול ואוכל כלבלה המתוקנת ומשייר התרומה: ולא הודו לו חכמים. דקסברי דתרוייהו קדושה אחת היא ואין מגמיהן בהן תרומה: החליצנו. זרזנו והחלינו [ב] כמו נחלץ חושים (מגילה לג:): אם היום אם מחר. אם היום הוא החלינו היום ואם מחר מחר: ולא הודו לו חכמים. בגמ' [ג] מפרש מי אתנהא קאי וקא סברי לאו ספק הוא אלא יום ראשון הוא ראש חדש אי אזכרון קאי וקסברי דאין מזכירין של ר"ח בראש השנה: גמ' מודים חכמים. אע"ג דפליגי עליה דר"א בשבת ויו"ט [ה] הכא מודו דב' ימים טובים של ר"ה ג' קדושות הן דאד מינייהו חול ומשום ספיקא דלא ידעינן אי עבריהו ב"ד וקדשו ירחא ביום ל"א והוה ליה ראשון חול אי ביום ל' נקבע והוי שני חול הוא דעבדי להו: ור' יוסי אוסר. דקסבר לאו משום ספיקא דשמא באו עדים ביום ל' ספק ביום ל"א לחודיה איתקון אלא אף משום שמא באו עדים מן המנחה ולמעלה איתקון דתרוייהו קדישי דאמור רבנן שהיו מצפין ביום ל' של אלול שמא יבאו עדים שנראית הלבנה בו ויקדשו ב"ד את החדש ויהוו נוהגין אותו היום קדש שמא י"ט הוא ותניא[ד] תמיד של ר"ה שחרית קרב כהלכתו תמיד[ד] של חול ושיר של חול המתוקן ליום בהשיר שהיו הלוים אומרים במקדש ביום הראשון כו' [תמיד פ"ז מ"ד] בתמיד של בין הערבים אומר שיר אחר הסירותי מסבל שכמו דלאמרינן בפרק בתרא של ר"ה (ד' ל:) ואם באו עדים אחר תמיד של בין הערבים שכבר קרב בשיר של חול מיקנו שיהיו מקדשין החדש מחר ומיום האחרת מונין קביעתו כדי לומר שיר הראוי ל"ט ומ"מ גמר יום שלשים נוהגין קדש כתחלתו שכך תקנו שיהו נוהגין אותו היום קדש ואפילו גמרו של יום ואע"פ שיודעין שידחה ליום האחרת ולמחר קדש והרחוקים מב"ד לנוהגין שני ימים טובים לאו משום ספק גרלית לבנה ביום ל' והוי שני חול ספק ביום ל"א והוי ראשון חול קא עבדי אלא משום שמא באו עדים אחר תמיד של בין הערבים ונהגו ב"ד שניהן קדש קא עבדי אלמא שניהן קדש: אי אתם מודדים כו'. כדפרישית אלמא אין דרחקינן מב"ד מספקא לן דילמא הכי הוה ותרוייהו קדש: ורבנן

וכן ביצה שנולדה ביום ראשון. פי' לא הודו לו שתאכל אפילו בשני דקדושה אחת היא ובריש בילה (דף ג.) דפריך למאן דגזר בילה משום משקין שזבו קשה דר' יהודה דהכא אדרבי יהודה דפ' חבית (שבת קמג.) דתנן ר' יהודה אומר אם לאוכלין היולא מהן מותר ומשני אמר ר' יוחנן מוחלפת השיטה לריך לומר ההיא דחבית מחליף דהך דהכא אם היה מחליף לא היה מרויח כלום דרבנן מחמירי טפי והא דאמר רבי יוחנן בפ' חבית (דף קמג:) הלכה כר' יהודה היינו לפי מה שהיתה המשנה שנויה כדאמר בהגוזל עליה (ב"ק ד' לו:) ולמאי דאפכיתו ותניתו הלכה כר"מ ובלאו הכי אין סברא להפוך כאן כל כל הבבות ואין להאריך[ד]:

מודים חכמים לר' אליעזר. תימה דסברת חכמים הפוכה ממה דקי"ל כרב דפסיק לעיל[ה] כד' זקנים דשבת וי"ט ב' קדושות הן ובב' ימים טובים של ר"ה קי"ל נמי כוותיה דטולה מה אסורה מה[ו] והיינו אפכא מסברת חכמים: **אי** אתם מודדים לי שאם באו עדים כו'. תימה לרבה דאמר בפ"ק דבילה (דף ה.) מתקנת רבי יוחנן בן זכאי שהתקין שיהו מקבלין עדות החדש כל היום כולו בילה שרי וכי לא נחלקו ר' יוסי ור' יהודה אלא בזמן שבהמ"ק קיים ולא לדורות וי"ל דנפקא מינה אף על גב דפליגי בא"י בזמן שבהמ"ק קיים כדמשמע ליתא דקתני שהיה ירא שמא תתעבר מ"מ נפקא מינה פלוגתייהו גבי לאחר חורבן לגבי בבל דהא דקאמר רבה מתקנת ריב"ז בילה שריא היינו דוקא לגבי א"י כדקתני[ה] התם בהדיא הא לן והא להו לפי שיש להם היכירא שנשתנה להן המנהג אחר חורבן שהיו מקבלים עדות כל היום אבל לגבי בבל שלא נשתנה להם המנהג לגעולם עושין ב' ימים בילה אסורה דכמו שבזמן שבהמ"ק קיים היה נתשב להם ב' ימים קדושה אחת הוא הדין לאחר חורבן דאין ניכר להם שום שינוי בין קודש חורבן בין לאחר חורבן והא דקאמר לקמן[ה] וכן היה רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות ומפרש רבא דה"ק וכן היה רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של ר"ה בגולה לאו היינו אליבא דרבה דלדידיה עיקר פלוגתייהו בהכי אלא רבא לטעמיה דאמר פ"ק דבילה (דף ה:) אף מתקנת ריב"ז ואילך בילה אסורה דמי לא מודה ריב"ז שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה פירוש סמוך לתשיכה כל כך שאין שהות ביום כדי לקבל עדות שנוהגין היום קדש ולמחר קדש שאע"פ[ד] שידעינן שלא יקדשוהו היום אלמא קדושה אחת היא שאע"פ שבטלה תקנתא ראשונה אחר חורבן שהיו מקבלין עדות החדש כל היום מסתמא לא בטלה לגמרי דבסמוך לתשיכה אין פנאי לקבל עדות ונוהגין אותו היום קדש כו' ורש"י ורבינו תנחום פירשו שם כל אחד ואחד לפי שיטת גירסתו ול"ל

לא יטייל אדם על[ד] פתח מדינה כדי שיכנס למרחץ מיד הדר ביה ולא היא שמיע ליה ולא הדר ביה התם מוכחא מילתא הכא לאו מוכחא מילתא היא אי צורבא מרבנן הוא אמרי[ב] שמעתא משכתיה ואי עם הארץ הוא אמרי' חמרא אירכם ליה [נופא אמר רב יהודה א]עירב ברגליו ביום ראשון מערב בשני עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני עירב בפת בראשון מערב ברגליו בשני עירב ברגליו בראשון אין מערב בפת בשני שאין מערבין בתחלה בפת עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני אמר שמואל [ג]ובאותה הפת אמר רב אשי דיקא נמי מתני'[ג] דקתני[ד] ביצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו ורבנן דילמא התם [ה] עצה טובה קמ"ל: **מתני'** ר' יהודה אומר ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם שני עירובין ואומר (ו) עירובי בראשון[ד] למזרח ובשני למערב בראשון למערב ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני בבני עירי עירובי בשני ובראשון בבני עירי[ד] ולא הודו לו חכמים[ה] ועוד אמר ר' יהודה מתנה אדם על הבלבלה ביו"ט ראשון ואוכלה בשני וכן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני ולא הודו לו חכמים ר' דוסא בן הרכינס אומר העובר לפני התיבה ביו"ט של ר"ה אומר החליצנו ה' אלהינו את יום[ה] ראש החדש הזה אם היום אם למחר ולמחר הוא אומר אם היום אם אמש ולא הודו לו חכמים: **גמ'** מאן לא הודו לו אמר רב ר' יוסי היא דתניא[ד] מודים חכמים לר"א בר"ה שהיה ירא שמא תתעבר מערב אדם שני עירובין ואומר עירובי בראשון למזרח ובשני למערב בראשון למערב ובשני למזרח עירובי בראשון ובשני בבני עירי עירובי בשני ובראשון בבני עירי ר' יוסי אוסר אמר להן ר' יוסי אי אתם מודדים [ה] שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש ורבנן

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לעיל לח. ע"ש], ב) [כתובות פפ: נו: נז. גיטין כב: ב"מ כח: כט. קיח. קפ: חולין קלו:], ג) בילה ג., ד) תוספתא פ"ד, ה) בילה ה:, ו) שבת דף קיג., ז) עי' שבת נג: קנא. (ובתוס' שם), ח) דף לו:, ט) דף מ., י) לעיל לח., כ) ר"ה ל:, ל) [וע"ע תוס' בילה ג. ד"ה כי יוחנן], מ) דף לח:, נ) ביצה דף ד:, ס) ע"ב.

הגהות הב"ח

(א) במשנה ואומר אם עירובי כל"[ל] וכן בגמ':

ליקוטי רש"י

צורבא מרבנן. תלמיד חכם [ע"פ שבת קיט.]. אירכם. נאבד [ע' סנהדרין סא. ועוד]. כיצד הוא עושה. עי' ליקוטי רש"י לעיל לח ע"ש. מתנה אדם על הבלבלה. היתה לו בלבלה של פירות טבל ושכח ולא עישר מערב יום טוב ומתן אין מגמיהן תרומות ומעשרות ביו"ט מעשר ביו"ט מתנאי ואומר אם היום חול ולמחר קדש יהיו אלו תרומה ומעשרות על אלו ואם היום קדש אין בדברי כולם ונותן כהן סימן ולמחרת חוזר ואומר כן אם היום חול ולמחרת קדש יהיו אלו תרומה על השאר ואם היום קדש ולמחרת חול הרי נעשה תרומה מאתמול וממה נפשך נתקנו. ואוכלה בשני. אבל לא בראשון ושאין קדש הוא ואין בדבריו כלום [ביצה ג.].

הגהות וציונים

ה) בכת"י וראשונים עד פתח וכו' הוה הדר ביה: ג) צ"ל אמרי שמעתא וכו' אמרי חמרא וכו' (כת"י ודפו"ר): ג) בכת"י ודפו"ר מתני' נמי דיקא. וכן הלשון יפה (דק"ס), וכהלשון הרגיל בכל הש"ס: ד) [גר' ירושלמי ורי"ף בה"א הראשון והשני] (גלוין), ועי' לעיל לח ע"א הגהות וציונים אות א: ה) בוא"ש ובר בינו יהונתן (ועוד ראשונים) הגירסא החליצנו ה"א ביום ראש החדש הזה (רש"ש עי"ש): ו) בכת"י ובדפו"ר אי צורבא מרבנן הוא אמרי אינשי שמעתא וכו': ז) בכת"י נוסף לעיוני בתריה: ח) בכמה דפו"ר וראשונים מעתיקי לשון רש"י ליתא תיבות "דיקא נמי" והדיבור מתחיל ובאותה הפת. דוקא דקרא עליה שם וכו', והיא הנוסחא האמתית דקאי אדשמואל (דק"ס): ט) ורבה בר רב חנן (כת"י): י) תיבות "בגולה קמיירי" ליתא בדפו"ר (וכן ליתא ברש"י שבריי"ף ובראשונים מעתיקי רש"י), וכ"ה ישר דאדרבה בא"י מיירי מדלא אמר ר"י אומר שני יו"ט של ר"ה מערב אדם וכו' וכדכתבו התוס' (בד"ה אי אתם) והוספה מתלמיד אחד הוא (דק"ס), ועי' ראש משביר, מרומי שדה, ממ"נ: כ) בדפו"ר זרזינו והחליפנו כח כמו וכו' (וכ"ה ברע"ב דפו"ר): ל) בדפו"ר כהלכתו של חול (וחיבת "תמיד" ליתא) ובשאר דפו"י כהלכות תמיד של חול: מ) צ"ל כדמשני התם (יעב"ץ): נ) צ"ל אע"פ (באה"מ): ס) כ"ה נוסח הרי"ף אבל עי"ש הנוסח בכל המשנה, ובוקי סריקי תלו ביה בהגאון הב"ח, או שהגיה את כל המשנה כנוסח הרי"ף, וכ"ה הנוסח בכמה כת"י (דק"ס עי"ש):

עין משפט נר מצוה

צה א ב מיי' פ"מ מהל' עירובין הלכה ט טוש"ע א"ח סי' תנו סעיף ג:

צו ג מיי' שם הלכה ה טוש"ע א"ח שם ס"ח:

רבינו חננאל

למיקנא מקום הא דתניא לא יטייל אדם בתוך שדהו לידע מה היא צריכה וכיוצא בו לא יטייל אדם על פתח מדינה כדי שתתשך ויכנס למרחץ מיד הוה הדר ביה. ודחינן לא לעולם הוה שמיעא ליה הא מתניתא (הוה) [ולא] הדר ביה דאמר התם מוכחא מלתא דאדעתא דהכי מטייל ולפיכך אסור. אבל הכא לא מוכחא מלתא (דצורבא) [דאי צורבא] מרבנן הוא האי דאזיל ויתיב התם מאן דחזי ליה א' שמעתא משכתיה ואתא הכא לעיוניה בה. אי עם הארץ [הוא] א' חמרא אירכם ליה ואתא הכא לאהדוריה: גופא אמר רב יהודה עירב ברגליו בראשון מערב ברגליו בשני. עירב בפת בראשון מערב בפת בשני. עירב (ברגליו) [בפת] בראשון מערב (בפת) [ברגלין] שני. עירב (בפת) [ברגלין] בראשון אינו מערב בפת בשני לפי שאין מערבין בתחלה בפת ביום השני. עירב בפת בראשון מערב בפת בשני. אמר שמואל ובאותו הפת. אמר רב אשי מתני נמי דייקא שאין מערבין בשני אלא בפת שעירב בו בראשון דתנן [כיצד] הוא עושה מוליכו בראשון כו': מתני' ר' יהודה אומר ר"ה שהיה ירא שמא תתעבר מערב ב' עירובין ואומר עירובי הראשון למזרח כו' ולא הודו לו חכמים. ואוקימנא מאן לא הודו לו חכמים ר' יוסי דאמרינן ר' יהודה אומר לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים בהא דתניא מודים חכמים לר' אליעזר בר"ה שהיה מתיירא שמא תתעבר שמערב ב' עירובין ואומר עירובי הראשון למזרח ושני למערב כו' ור' יוסי אוסר אמר להם ר' יוסי אי אתם מודדים שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגים אותו יום קודש ולמחר קודש

ול״ג וא״ת נהרדעי דאמרי התם[ט] בילה מותרת דלא חיישינן דילמא עברוה לאלול כמאן סברוה דלר׳ יהודה אפילו אי עברוה לא הוי קדושה אמת ואי כרבי יוסי הא קאסר הכא וי״ל דנהרדעי סברי דלעולם בבגל בילה שריא אפילו בתקנה דאשונה דדוקא במקום ב״ד אי עברוה לאלול חשיב קדושה אחת אבל שלא במקום ב״ד דעבדי לעולם שני ימים הוו שתי קדושות דאזלינן בתר רוב שנים שאינן מעוברות כדאמרינן בפס׳ ר״ה (דף כא.) לענין יום הכפורים שאין עושין אלא יום אחד ואף על גב דרבי יוסי סבר אפילו בבגל קדושה אחת הוו כדאמר ומודה רבי יוסי בשני ימים טובים של גליות משמע דבשני ימים טובים של ר״ה הוו קדושה אחת נהרדעי לא סברי להו הא כרבי יוסי: **אי** משכחת להו **לא תימא להו**. רש״י פסק דבדבר הגילוי או הנלקט ביו״ט ראשון של גליות דממתין בי״ט שני ראשון כבדי שיעשו ושרי דולמי קי״ל בשני י״ט של גליות דשתי קדושות הן כדמוכח הכא ובפרק קמא דבילה (ד׳ ד:) נמי פסקינן עולה בזה מותרת בזה אלמא דשתי קדושות הן והא דפסיק רב פפא הלכתא בריש אין לדין (שם ד׳ כד:) דנכרי שהביא דורון לישראל כו׳ ולערב[ז] בכדי שיעשו פי׳ בקונטרס דהיינו לערב די״ט ראשון ומותר ממה נפשך דאי יום ראשון קדש יום שני חול דהא שרינן בילה ובכי הגילוי בי״ט ראשון לאוכלו בי״ט שני ולקמן[ט] נמי גבי הנהו גננא דשרי להו רבינא לאורתא לאורוחי ביה לאלתר אלמא קסבר דכי בעינן בכדי שיעשו היינו מי״ט לראשון דטעם בכדי שיעשו מפרש הקונטרס נאין לדין (שם ד׳ כד:) כדי שלא יהנה ממלאכת י״ט ולפי טעם זה ודאי יש להתיר לעי״ט ראשון בכדי שיעשו דמה נפשך לא יהנה ממלאכת יו״ט כדפי׳ ולפי זה נמי אין צריך להמתין כשיעור אילך ואזל ויבא ויתלוש ויבא אלא שיעור תלישה לבד שהוא ברגע אחד קטן דאז לא יהנה ממלאכת י״ט ודוקא בדבר הנעשה בשביל ישראל צריך להמתין בכדי שיעשו אבל בפירות הנושרין או שנעשה הנכרי בשביל עצמו אין צריך בכדי שיעשו כדאמר בשבת בפ׳ שואל (ד׳ קנא.) אם רוב נכרים בעיר במוצאי שבת רוחץ בה מיד ומבשל בשבת דאמר בשוגג יאכל (שבת ד׳ לא.) אע״ג דהנה ממלאכת שבת כיון דמילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן ובה״ג מפרש דצריך להמתין עד מוצאי יו״ט (ג) בכדי שיעשו וטעם כדי שיעשו יש לפרש משום שמא יאמר ישראל לנכרי לעשות ביום טוב כדי שיאכל לאלתר במוצאי יום טוב וזה אין שייך אלא בדבר הנעשה בשביל ישראל כדמשמע נמי בפרק שואל (שם ד׳ קנא.) וההיא בר טבא מייתי באיתליד מתליו על ידי שהיו מצודות פרוסות מערב יום טוב ולא נכרי שהביא דורון לישראל הוה ורבינא דשרי לאורוחי ביה לאלתר שמא ורבנן התם כי היכי דלא לזלזולי ביה: ועוד א״ר יהודה וכו׳: וצריכא דאי אשמעינן (ח) ר״ה בהא קאמר ר׳ יהודה משום דלא קעביד מידי אבל בלכלה דמיחזי כמתקן טיבלא אימא מודה להו לרבנן ואי אשמעינן הני תרתי משום דליכא למיגזר עלייהו אבל ביצה דאיכא למיגזר בה[ט] משום פירות הנושרין[י] ומשום משקין שזבו אימא מודה להו לרבנן צריכא: תניא כיצד א״ר יהודה מתנה אדם על הכלכלה ביו״ט ראשון ואוכלה בשני[א] היו לפניו שתי כלכלות של טבל אומר אם היום חול ולמחר קדש תהא זו תרומה על זו ואם היום קדש ולמחר חול אין בדברי כלום וקורא עליה שם ומניחה ולמחר הוא אומר אם היום חול תהא זו תרומה על זו ואם היום קדש אין בדברי כלום וקורא עליה שם ואוכלה ר׳ יוסי אוסר וכן היה ר׳ יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות ההוא בר טביא דאתא לבי ריש גלותא דאתציד ביו״ט ראשון של גליות ואשתחיט ביו״ט שני [ב] ר״נ ורב חסדא אכלו רב ששת לא אכל אמר ר״נ מאי אעביד ליה לרב ששת דלא אכיל בישרא דטביא א״ל רב ששת והיכי איכול דתני איסי ואמרי לה איסי תני וכן היה ר׳ יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות אמר רבא ומאי קושיא דילמא ה״ק וכן היה ר׳ יוסי אוסר בשני יו״ט של ר״ה בגולה א״ה של גליות בגולה מיבעי ליה[ג] א״ר אסי ומאי קושיא דילמא הכי קאמר וכן היה ר׳ יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גליות כשני ימים טובים של ראש השנה לרבנן דשרו [ד] אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל אמר ליה תני מר מידי בקדושות אמר ליה תנינא מודה רבי יוסי בשני ימים טובים של גליות אמר ליה [ה] אי משכחת להו לא תימא להו ולא מידי אמר רב אשי לדידי אמר לי אמימר ההוא בר טביא לאו איתצודי איתציד אלא אמר רב אסי ומאי קושיא דילמא. הא׳ אוסר ה״ק וכן היה ר׳ יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גליות קל כאיסור שני ימים של ר״ה לרבנן דפליגי עליו ואמרי מותר כדתניא לעיל מודים חכמים לרבי אליעזר ומוטב לתרוצי הכי מילתיה ולא נוקי שבשתא בר׳ יוסי דקי״ל ר׳ יוסי נמוקו עמו[ה] והאי חומרא בלא טעמא הוא: **תנינא מודה** ר״י בשני ימים טובים של גליות. דב׳ קדושות הן: **אי משכחת להו**. לרב נחמן ורב חסדא: **לא תימא להו**. להאי מילתא דמיכספי לי על דלא אכלית מייתי: פסק. ושמעינן מדרב נחמן ורב חסדא ומדרבה בר שמואל ומדרב ששת דהדר ביה ומדרבא[ז] דאמר במסכת בילה (ד׳ ד:) בב׳ ימים טובים של גליות בילה שנולדה בזה מותרת בזה וקבעינן הלכתא כוותיה דדבר הגילוי או הנלקט מן המחובר ביום טוב הראשון של גליות ממתין לערב בכדי שיעשו ומותר דמכולהו שמעינן דאחד מהן חול דאי מספקא לן בקדושה אחת אמאי מישתרי הכא בילה ואי משום דבילה איסורא דרבנן היא לא אישתרי בשני ימים טובים של ר״ה ועוד קי״ל במסכת בילה (ד׳ ד.) דספיקא דרבנן בדבר שיש לו מתירין אסור ועוד אידך אי מלאכה דאוריתא היא ושרייה ובהלכות גדולות אסר ולית טעמא מדקבע רב פפא הלכתא[ו] נכרי שהביא דורון לישראל כו׳ ומוקי דהאי לערב אסורין בכדי שיעשו לערב של מוצאי יום טוב שני קאמר דליהוי ראוי לעשות קאמר[ז] ובעיני נראה שאינו כן אלא כדקתם ואמר לערב סתם אי ביום טוב ראשון הביאו יתמין לערב בכדי שיעשו ואוכלו ולפיכך צריך להמתין דשמא היה היום קדש ונמצר חול ובעי המתנה בכדי שיעשו ואי הוה איפכא כל שכן דאף בלא המתנה היו מותרין ואי ביום שני הביאום יתמין לערב בכדי שיעשו דשמא היום קדש הוא ותדע דעיקר מילתיה דרב פפא לערב יום טוב ראשון איתמר דאמר לקמן (דף מ.) הנהו בני גננא דגזו להו נכרים אסא ביום טוב שני לאורתא שרא להו רבינא[ח] לאורוחי לאלתר אלמא קסבר כי בעינן בכדי שיעשו ביום טוב ראשון דהא קיים לן בקבועא דירחא דראשון עיקר והא דעבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם הזהרו כו׳[ו] אבל יום טוב שני דקיל לא בעינן בכדי שיעשו ומסקנא קבעינן הילכתא אף בי״ט שני בכדי שיעשו דלא ליתו לזלזולי ביה ותשובת הגאון יש בידי כן. ע״כ פסק: **לאו איתצודי איתציד**. דולמי פשיטא ליה לרב ששת דשרי בשני אלא

עין משפט נר מצוה

צו א מיי׳ פ״ו מהלכות יום טוב הלכה יב:
צח ב מיי׳ פ״ח מהלכות יו״ט הלכה כד סמג לאוין סה ועה טור ש״ע א״ח סי׳ תקטו סעיף ג:

רבינו חננאל

הנה אע״ג דנתעבר החדש תרווייהו קדושה אחת היא **ורבנן התם לא נהגו קדושה בו ביום** אלא כי היכי דלא ליזלזלו ביה (וליכא) [אי ליכא] סהדי אמרי׳ אי אתון סהדי מן המנחה ולמעלה הלא חול הוא. ח) השתא בחזקת חול לפיכך התקינו שיהיו לעולם אותו היום נוהגין (אותו היום) קודש: **ת״ר כיצד אר״י מתנה אדם על הכלכלה של פירות ביו״ט הראשון ואוכלה בשני.** היו לפניו ב׳ כלכלות של טבל אומר אם היום קדש אין בדברי כלום. אם חול הוא תהא זו תרומה על זו וקורא עליה שם. ואומר ור׳ יוסי אוסר וכן היה ר׳ יוסי אוסר להתנות מי״ט לחבירו בשני ימים טובים של גליות: **ההוא טביא (דאתציד) [דאתציד] ביום טוב הראשון של** גליות ואתאי לריש גלותא ואישתחיט ביו״ט שני. רב נחמן ורב חסדא אכלו ורב ששת לא אכל אמר היכי איכול (ומתני׳) [דתני׳] וכן היה ר׳ יוסי אוסר בשני יו״ט של גליות מאן פליג עליה ר׳ יהודה [וד״ר] ור׳ יוסי הלכה כר׳ יוסי **ואתא [רבה] לפרושי דברי איסי** ואמר ודלמא הכי קתני איסי וכן היה ר׳ יוסי אוסר להתנות מי״ט לחבירו בב׳ יו״ט של ר״ה [בגולה]. אבל בב׳ יו״ט של גליות מודה ליה לר׳ יהודה ונדחו דברי רבה. **ואתא רב אשי לפרושי** ואמר ודלמא לא קאי ר׳ יוסי (בהא) [אהא] מתני׳ דתני ר׳ יהודה אלא (לרבנן פליג) [האי אדבנן דפליגי] ודהכי קתני וכן היה ר׳ יוסי עושה איסור שני י״ט של גליות כאיסור ב׳ יו״ט של ר״ה. ג) ולרבנן היא דפליג דשרו בכלי ולא אתברדא שפיר אשכחיה **רב ששת לרב** שמואל א״ל **תני מר מידי בקדושות.** א״ל תנינא מודה ר׳ יוסי לחכמים בב׳ ימים של

חשק שלמה על ר״ח

ח) נראה דל״ל ולכן גם הסתם מסתקא חול הוא לפיכך מקטו היכי נוהגין לעולם אותו היום קודש. ט) נראה דל״ל לרבנן דפליגי ומה בגלגלה.

רב נסים גאון

ביצה דאיכא למיגזר בה משום פירות הנושרין ומשום משקים שזבו איתא בתחלת מסכת יום טוב:

מסורת הש״ס עם הוספות

ח) [בילה ג:], ג) שם ג., ג) [לעיל יא:] ד״ק לא.], ד) ביצה דף ג., ה) גיטין דף סז., ו) ביצה דף כד:, ז) ביצה דף ד:, ח) (דף י.), ט) (דף מ.).

הגהות הב״ח

(ח) גמ׳ דאי אשמעינן רישא בהא קאמר ר׳ יהודה: (ג) שם בגולה מיבעי ליה (אמר רב אסי) מק״מ וכ״ג ס״א אמר רב אשי: (ג) תוס׳ ד״ה אי משכחת וכו׳ עד מולאי יו״ט שני כבדי שיעשו וכו׳ לאלתר במולאי יו״ט שני וכ״ל:

גליון הש״ס

גמ׳ **אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל.** כעין זה לעיל יא ע״ב ובב״ק לא ע״ב:

ליקוטי רש״י

משקין שזבו. דקי״ל אסורין לגו ביום כדתנן (שבת דף קמג:) ואם יצאו מעצמן אסורין [ביצה ג.]. **אעביד.** לעשה [ב״מ קד.].

הגהות וציונים

ט) רש״י מגיה הנוסח שבכמה כת״י ודפו״ר אבל כלכלה **״דדי״מא אתי לתקוני״** טיבלא, ועי׳ ריטב״א (אבל הנוסח ״אימא לא״ הוא גם בשאר הכת״י ובראשונים [וכן להלן בסמוך], דק״ס): ב) בדפו״ר נוסף ואע״ג דמשום ספק **איתקון**: ג) צ״ל **ומדרב.** וכ״ה ברש״י שברי״ף (גליון), אלא דעיין שם ברש״י שברי״ף לפנינו שליתא כלל ההוכחה מהא דביצה יז ע״א מגיה אדם וכו׳ ורק מהא דרב דנולדה בזה וכו׳, אמנם ע״פ הגמ׳ שם בביצה דלרב מגיה אף עירובי תחומין מיו״ט לחבירו (משא״כ לרבא שם דאיסור בעת״ח) אכן נדצ״ל **ומדרב** (ועי׳ רש״ש), ובדפו״ר איתא **ומדרבה** (ועי׳ דק״ס בביצה שם אות ל): ד) בכת״י ודפו״ר דליהוי ראוי **לעשייה** (ותיבת ״קאמר״ ליתא): ה) בדפו״י **רבא**, וכן שם בגמ׳ (גליון), אבל עי׳ דק״ס בגמ׳ שם (דשם הגי׳ כלפנינו גם בכת״י ודפו״ר ורק בדי״ף שם בדפו״י (ולא בכת״י) איתא ״רבא״): ו) צ״ל כו׳ **דממתין לערב** כבדי שיעשו (דבש תמר):

הגהות (ח) גמ׳ דאי אשמעינן רישא בהא קאמר ר׳ יהודה: (ג) שם בגולה מיבעי ליה (אמר רב אסי) מק״מ וכ״ג ס״א אמר רב אשי: (ג) תוס׳ ד״ה אי משכחת וכו׳ עד מולאי יו״ט שני כבדי שיעשו וכו׳ לאלתר במולאי יו״ט שני וכ״ל:

גליון הש״ס

גמ׳ **אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל.** כעין זה לעיל יא ע״ב ובב״ק לא ע״ב:

ליקוטי רש״י

משקין שזבו. דקי״ל אסורין לגו ביום כדתנן (שבת דף קמג:) ואם יצאו מעצמן אסורין [ביצה ג.]. **אעביד.** לעשה [ב״מ קד.].

הגהות וציונים

ט) רש״י מגיה הנוסח שבכמה כת״י ודפו״ר אבל כלכלה **״דדי״מא אתי לתקוני״** טיבלא, ועי׳ ריטב״א (אבל הנוסח ״אימא לא״ הוא גם בשאר הכת״י ובראשונים [וכן להלן בסמוך], דק״ס): ב) בדפו״ר נוסף ואע״ג דמשום ספק **איתקון**: ג) צ״ל **ומדרב.** וכ״ה ברש״י שברי״ף (גליון), אלא דעיין שם ברש״י שברי״ף לפנינו שליתא כלל ההוכחה מהא דביצה יז ע״א מגיה אדם וכו׳ ורק מהא דרב דנולדה בזה וכו׳, אמנם ע״פ הגמ׳ שם בביצה דלרב מגיה אף עירובי תחומין מיו״ט לחבירו (משא״כ לרבא שם דאיסור בעת״ח) אכן נדצ״ל **ומדרב** (ועי׳ רש״ש), ובדפו״ר איתא **ומדרבה** (ועי׳ דק״ס בביצה שם אות ל): ד) בכת״י ודפו״ר דליהוי ראוי **לעשייה** (ותיבת ״קאמר״ ליתא): ה) בדפו״י **רבא**, וכן שם בגמ׳ (גליון), אבל עי׳ דק״ס בגמ׳ שם (דשם הגי׳ כלפנינו גם בכת״י ודפו״ר ורק בדי״ף שם בדפו״י (ולא בכת״י) איתא ״רבא״): ו) צ״ל כו׳ **דממתין לערב** כבדי שיעשו (דבש תמר):

מסורת הש"ס עם הוספות

עין משפט נר מצוה

אלא מחוץ לתחום אתא מאן דאכל [א] סבר [ב] הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ומאן דלא אכל סבר [א] כל דאתי לבי ריש גלותא אדעתא דכולהו רבנן אתי והא אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל וא"ל (ב) [ג] לא היו דברים מעולם ההוא ליפתא דאתי למחוזא נפק רבא חזיא דכמישא שרא רבא למיזבן מיניה אמר הא ודאי מאיתמול נעקרה מאי אמרת מחוץ לתחום אתיא [ב] הבא בשביל ישראל זה מותר לאכול לישראל אחר וכל שכן האי דאדעתא דנכרים אתא כיון דחזא דקא מפשי ומייתי להו אסר להו: הנהו בני גננא דגזו להו [ד] אסא בי"ט שני לאורתא שרא להו רבינא לאורוחי ביה לאלתר א"ל רבא בר תחליפא לרבינא ליסר להו מר מפני שאינן בני תורה [ד] מתקיף לה רב שמעיה טעמא דאינן בני תורה הא בני תורה שרי והא בעינן בכדי שיעשו אזלו שיילוה לרבא אמר להו [ג] בעינן בכדי שיעשו: ר' דוסא אומר העובר לפני התיבה כו': אמר רבה כי הוינן בי רב הונא איבעיא לן מהו להזכיר של ראש חדש בראש השנה כיון דחלוקין במוספין אמרינן [ה] או דילמא זכרון אחד עולה לכאן ולכאן אמר לן תניתוה רבי דוסא אומר העובר לפני התיבה כו' מאי לאו להזכיר לא להתנות הכי נמי מסתברא מדקתני בברייתא וכן היה ר' דוסא עושה בראשי חדשים של כל השנה כולה ולא הודו לו אי אמרת בשלמא להתנות משום הכי לא הודו לו אלא אי אמרת להזכיר אמאי לא הודו לו ואלא מאי להתנות למה לי לאיפלוגי בתרתי צריכא דאי אשמעינן ר"ה הוה אמינא בהא קאמרי רבנן דלא [ו] משום דאתי לזלזולי ביה אבל בראשי חדשים של כל השנה כולה אימא מודו ליה לר' דוסא ואי אתמר בהא בהא קאמר ר' דוסא אבל בהך אימא מודה להו לרבנן צריכא מיתיבי [ז] ראש השנה שחל להיות בשבת בית שמאי אומרים מתפלל עשר ובית הלל אומרים [ד] מתפלל תשע ואם איתא בית שמאי אחת עשרה מבעי ליה

אמר

רש"י

אלא מחוץ לתחום קאתא. ובו ביום: והא אשכחיה רב ששת כו'. ואי בו ביום אמאי מסייל ליה אי קדושה אחת או ב' קדושות: דקא מפשי. נכרים ואייתי אמר הני ודאי אדעתא דישראל מפשי ואייתו ואסר להו: בני גננא. קושרי כילות לחתנים ונותנים שם הדס: לפי שאינן בני תורה. ואתו לזלזולי ביום טוב שני: כיון דחלוקין במוספין. שמקריבין מוספי ראש חדש ומוספי ראש השנה כדכתיב (במדבר כט) מלבד עולת החדש: אמרינן. בתפלה נמי את יום ראש החדש הזה ואת יום הזכרון הזה: זכרון אחד. את יום הזכרון הזה דרחמנא קרייה זכרון דכתיב[ז] זכרון תרועה [[ג] ובר"ח נמי כתיב[ח] והיו לכם לזכרון]: מאי לאו. לא הודו אלהזכיר קאי דלא הודו לו להזכיר של ר"ח בראש השנה: להתנות. אם היום אם למחר אלא סתמא לימא וכן יום המחרת: בראשי חדשים של כל השנה. שהוא ספק אם עיברום בית דין: לזלזולי. אי מחזקינן ליה ספק אתו לזלזולי בשני[ד] אבל כי אמרינן סתמא מחזקינן להו בקדושה אחת: אבל בשאר חדשים. דשרו במלאכה וליכא למיחש לזלזולי אימא מודו ליה: מתפלל עשר. שלש ראשונות וג' אחרונות ושל שבת בפני עצמה הרי שבע וקדושת היום וכולל עמה מלכיות[ט] הרי שמונה וזכרונות ושופרות: ובית הלל אומרים מתפלל תשע. דכולל שבת ויום טוב בברכה אחת וחותם מקדש השבת וישראל ויום הזכרון: ואם איתא. דמזכיר של ראש חדש לבית שמאי דבעי לכל חד ברכה בפני עצמה י"א מבעי ליה:

אמר

תוספות

לית ליה בכדי שיעשו כלל אפילו בי"ט ראשון או שמא אית ליה בי"ט ראשון שהוא מדאורייתא בכדי שיעשו במוצאי י"ט שני ומבשל בשבת אתי שפיר דיאכל דליכא למיגזר אטו שמא יבשל בשבת ולפי טעם זה היה צריך להמתין במוצאי י"ט שני כשיעור [שילך] ויתלוש ויביא דאי כדי שיתלוש לבד איכא למיחש שמא יאמר לנכרי בי"ט לתלוש כדי שיאכל במוצאי י"ט אחר שעה מועטת ושמא יש לומר דכולי האי לא החמירו חכמים ורינב"א אומר דבירושלמי (א) דנדה משמע דטעם כדי שיעשו כדפרש"י דתניא התם לא תמלא אשה קדירה עססיות ותורמוסין ותתנם לתוך התנור עם חשיכה ואם עשתה כן למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו ומפרש התם בתר הכי מפני שהניית שבת עליו וכיון דממתין בכדי שיעשו אינו נהנה ממלאכת שבת כלום ובשבת וי"ט אף לפרש"י אסור מזה לזה אף בדבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל ובדבר הנילוד והנלקט אפילו שלא בא בשביל ישראל יש לאסור בשבת וי"ט משום הכנה מידי דהוה אביצה שנולדה בזה אסורה בזה וכן משמע בריש ביצה (ד' ד.) דמשמע התם דרב דאסר ביצה אסר נמי עלים שנשרו מן הדקל ושירי מדורה ושירי פתילה ושמן שכבה בשבת ומפרש[ה] בירושלמי[י] דרב אוסר להדליק בי"ט ובהלכות גדולות בהלכות י"ט כתב דלא"ג דדבר הנילוד והנלקט בי"ט בשביל ישראל אסור עד מוצאי י"ט שני בדבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל שרי בי"ט שני מידי דהוה אביצה שנולדה בזה מותרת בזה ונראה שדקדקו מדקאמר באין נדין (שם ד' כד:) ולערב אסורים בכדי שיעשו אלא יש [במינו] במחובר ולא קאמר נמי על הבא מחוץ לתחום משמע דאין צריך בו בכדי שיעשו וטעמא משום דבתחום הקילו כעין שהקילו לענין הבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר ומיהו לביצה ודאי לא מדמינן דביצה לא שייך שמא יאמר לנכרי כמו בדבר הבא מחוץ לתחום: **אדעתא** דכולהו רבנן קאתו. נראה לריב"א דהכי הלכתא דקיימא לן כרב ששת לגבי רב נחמן באיסורי[ס] ולגבי רב חסדא נמי הלכתא כוותיה שהיה גדול ממנו כדאשכחן בכמה דוכתי[ע] בעי רב חסדא מרב ששת ובפ' הדר (לקמן ד' סז.) נמי אמר רב חסדא ורב ששת כי הוו פגעו אהדדי רב חסדא מירתע ספוותיה ממתני' דרב ששת ורב ששת מירתע כוליה גופיה מפלפוליה דרב חסדא ואמר בסוף הוריות (ד' יד.) סיני ועוקר הרים סיני עדיף דהכל צריכין למרי חיטיא הלכך דבר הבא מחוץ לתחום בשביל ישראל אסור לכל בני ביתו לאכול דאדעתא דכולהו קאתי: **הא** ודאי מאתמול נעקרה. אבל אי היום נעקרה אסור אע"ג דאדעתא דנכרים אתו וטעמא משום מוקצה ואפילו לר"ש דלית ליה מוקצה הכא מודה כיון דלא לקטן מאתמול אקלינהו ודמי לגרוגרות ולצימוקין[מ] וכן משמע בריש המביא בביצה (ד' ל:) דכל היכא דאין יושב ומצפה אית ליה לר"ש מוקצה וכן פירש הקונטרס בריש אין נדין (שם ד' כד:) גבי נכרי שהביא דורון לישראל וא"ת דבפ"ק דחולין (ד' יד.) גבי השוחט בשבת משמע דלא הוי מוקצה לר"ש ואפילו לר' יהודה בעי למימר מעיקרא דלא הוי מוקצה וי"ל דמיירי ביושב ומצפה שמא ישחטנו חרש שוטה וקטן ואחרים רואין אותו[י] וא"ת למה ליה טעמא בריש ביצה (ד' ג.) גבי פירות הנושרין שמא יעלה ויתלוש תיפוק ליה משום מוקצה וי"ל כגון דאית ליה עורבים דהוי מוכן לעורבים[פ] והא דאמרינן בפ' כל כתבי (שבת ד' קכב.) דאין מעמידין בהמה על גבי מוקצה בשבת פירוש עשבים שנתלשו בשבת הא פרשינן התם כגון שהיו עומדין בשעת חיבורן במקום שהבהמה לא היתה יכולה לבא שם אי נמי דצריך טעמא שמא יעלה ויתלוש לר"ש ביושב ומצפה וא"ת טעמא דמוקצה למה ליה תיפוק ליה משום שמא יעלה ויתלוש וי"ל דשמא יעלה ויתלוש לא הוי אלא בפירות האילן שקלים ליתלוש אבל לפתות דבעי מרא וחצינא לא וכן במשקין דגזרינן שמא יסחוט ודגים שנצודו בי"ט אסורין[ע] משום מוקצה כגרוגרות וצימוקין ולא משום דגזרינן שמא יצוד ותדע דבסוף כל כתבי (שם ד' קכב.) גבי מילא מים לבהמתו ונכרי שהדליק הנר ועשה כבש לא אסרינן לישראל לירד אחריו גזירה שמא יעשנו והא דמדמי בפ"ק דחולין (ד' יד:) שמא ישחוט לשמא יסחוט הוה מצי למידחי דלא דמו כלפי' אלא דבלאו הכי דחי ליה שפיר: **זכרון** אחד עולה. דבראש השנה כתיב זכרון תרועה ובראש חדש כתיב בפרשת בהעלותך גבי חצוצרות והיו לכם לזכרון פי' רשב"ם[ז] דאין צריך להזכיר מקראות של מוסף לא די"ט ולא דר"ח כדאמר רב חיננא[ז] א"ר בשילהי ר"ה (ד' לה.) כיון שאמר ובתורתך כתוב לאמר שוב אינו צריך גבי מלכיות זכרונות ושופרות ואם התחיל צריך לסיים והא דתנן[פ] הפוחת לא יפחות משלש היינו בהתחיל והוא הדין נמי במקראות לקרבנות ואם בא להזכיר מזכיר אף של ר"ח ור"ת מפרש דההיא דרב חיננא דווקא במלכיות זכרונות ושופרות אבל דמוסף צריך להזכיר לעולם אבל דר"ח אין צריך כלל להזכיר דנפטר במה שאמר מלבד עולת החדש ומנחתה והגיה במחזורו ושני שעירים לכפר ושני תמידים כהלכתם ולר' יצחק אין נראה לחלק בין מלכיות זכרונות ושופרות למקראות דמוסף ויש גאונים קדמונים שאין מניחין לומר ובראשי חדשיכם דלא ליתי לזלזולי במועדות ויו"ט ראשון של ר"ה דיאמרו יום שני עיקר כמו בראשי חדשים של כל השנה ואתי לממני מועדות מיום שני ואין נראה לר"י דבכולהו שמעתא ליכא דחש להאי זלזולא ובערוך בערך חדש איזה הוא חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה[ז] פי' שאין אומר ובראשי חדשיכם לא בתפלה ולא (ג) בזולתה: [וע"ע תוס' ביצה טז. ד"ה איזהו ותוס' ר"ה ח: ד"ה שהחדש ועוד שם בתו' לה.]

לית

הגהות הב"ח

גליון הש"ס

ליקוטי רש"י

הגהות וציונים

רבינו חננאל

חשק שלמה על ר"ח